

venere in volo eminentissimi Carpinei quoad vittam tantum.»

(15. In capella Pontificia protonotarii participantes utuntur cappis juxta morem aliorum prælatorum, nunquam tamen collis super rochetum, uti utuntur auditores Rotæ, clerici camerae, et alii inferiores prælati in processionibus, et certis aliis actibus; isti enim protonotarii semper incedunt cum cappis. Sic expresse cardin. Petra, *loc. cit.*, num. 25.

(16. Unus istorum protonotariorum participantium semper intervenit in congregatione de propaganda fide, in congregatione sacrorum Rituum et in confectione processuum canonizationum seu beatificationum servorum Dei, cardin. de Luca, in *Relatione Romanæ curiæ*, discurs. 18, num. 14, et disc. 44, nu. 4; card. Petra, *loc. cit.*, n. 27. Vide supra num. 5, § 17, constitutionem S. xli V.

(17. Collegium protonotariorum participantium tenere solet capellas, prout quolibet anno eam tenent in Ecclesia S. Andreae de Valle clericorum regularium, in festivitate S. Cajetani, qui de eodem collegio fuit, teste cardin. Petra, *loc. cit.*, numer. 26.

(18. Protonotarii Apostolici participantes nequeunt promovere absentes ad gradum doctoratus. Bened. XIV, tom. I, const. 106, incip. *Inter conspicuos*, § 23. (19. Præsentes vero in Urbe, nonnisi sex in singulos annos servatis servandis, et cum conditionibus præscriptis. Idem, *ibid.*, § 25. (20. Protonotariorum non participantium numerus immerito incusatur. Idem const. incip. *Quamvis*, § 1 et 4.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(21. De origine protonotariorum vide, si lubet, Macri, in *Hierolexic.*, verb. *Protono-*

PROTONOTARIUS TITULARIS, SEU EXTRA NUMERUM.

SUMMARIUM.

1. Protonotarius titularis, seu extra numerum potest in ecclesia et functionibus ecclesiasticis deferre habitum prælativum. — 2. Protonotarius titularis præcedit canonicis cathedralium uti singulis, non autem collegialiter. — 3. Protonotarius titularis non debet ratione sui protonotariatus munera aliis de jure seu de consuetudine spectantia sibi vindicare. — 4. Protonotarius titularis paramenta benedicere non potest. — 5. Protonotarius titularis non potest paramenta sumere pro missa ab altari, sed in sacristia, sicut cæteri. — 6. Protonotarii titulares post abbates, et non supra sedere debent. — 7. Protonotarii titulares locum digniorem cedere debent officialibus episcopi et dignitatibus cathedralium. — 8. Protonotarii titulares neque supra, neque inter canonicos locum habere debent. — 9. Protonotarii

(1. Protonotarius titularis, seu extra numerum, non potest prohiberi deferre habitum prælativum, nempe rochetum cum mantelleta coloris violacei, et in ecclesiis, et functionibus ecclesiasticis cum eodem habitu incedere, et sedere juxta dispositionem cæremonialis, lib. 1, cap. 13, sac. cong.

tarius; cardinal. Jacobat., *De concil.*, lib. III, art. 5; Felic. Anton. Guarner., *De Eccles. militant.*, l. IV, c. 7.

(22. Duo vero hic non sunt omittenda. Alterum est, quod ex constitutione S. M. Benedicti XIV, data IV Kalendas Septembris 1745, de qua meminit etiam auctor supra n. 18 et 19. Collegio protonotariorum de numero participantium non licet hodie ad doctoratus gradum absentes promovere, prævio examine in partibus explendo, sed solum conceditur sex personas singulis annis in Urbe vere et realiter præsentibus prævio riguroso examine personaliter et collegialiter per ipsos protonotarios faciendo promovere. Et numerus dictorum sex doctorum quavis de causa uno anno non completus laud potest subsequentibus annis suppleri. Qui vero ita ab hoc collegio in Urbe ad doctoratus gradum promoventur, iisdem gaudent privilegiis, quibus gaudent promoti ab archigymnasio sapientiæ etiam ad effectum assequendi ecclesias cathedrales.

(23. Alterum, quod hic expendere necessarium est, an vacato per contractum matrimonii protonotariatu, reservatarius decreti amittat pretium? Rationes hinc inde affert Rigant., in *Commentar. ad regul. cancellar.*, regul. 58, a num. 87 ad plur. sequent., et pro affirmativa opinione de rigore juris concludit; æquitatem vero habere subdit opinionem negativa: « Et æquitatem hanc secutus, inquit, S. M. Clemens XI, cum anno 1705, per matrimonium contractum a principe Hieronymo Pamphilio vacasset protonotariatus per ipsum obtentus, pro cuius pretio et emolumentis reservatum erat decretum favore clar. mem. principis Joannis Baptistæ Patris, mandavit ex gratia protonotariatus pretium eidem principi Patris restitui. »

titulares in conservatores deputari possunt. — 10. Protonotarius titularis gaudet fori privilegio in civilibus et criminalibus causis. — 11. Protonotarius titularis qualiter sit exemptus a jurisdictione ordinarii. — 12. Protonotarius ut dignitas non potest abacum præparare, dum celebrat more prælatorum. — 13. Protonotarius titularis potest apponere pileum super insignibus, et habere anulum, dum celebrat, dummodo non cum gemma. — 14. Unde quamvis protonotarii titulares non possunt in missa gestare anulum cum gemma. — 15. Possunt tamen ipsi, sicut et canonici in missa gestare illum sine gemma et sine aliqua effigie. — 16. Protonotarii titulares possunt concionari cum mantelleta et rochetto. — 17. Canonicus protonotarius incedere potest cum habitu prælativum, et summum retinere locum in choro. — 18. Alia ad rem, *remissive*. — 19. Subnect. *addit. ex al. man.* ad n. 25.

Rit., in *Mazarien.*, 28 Sept. 1630, et in *Catanien.*, 5 Julii 1631.

(2. Protonotarius titularis præcedit canonicis cathedralium uti singulis, non autem collegialiter. Sac. cong. Rit., in *Concord.*, 16 Maii 1601, et 12 Julii 1603.

(3. Protonotarius titularis non debet ra-

tionem sui protonotariatus munera aliis de jure seu de consuetudine spectantia, sibi vindicare. Sac. cong. Rit., in *Caputaquen.*, 16 Maii 1601.

(4. Protonotarius titularis paramenta benedicere non potest. Sac. congregat. Rituum, die 27 Julii 1627.

(5. Protonotarius titularis non potest paramenta sumere pro missa de altari; sed in sacristia ut cæteri. Sac. congregat. Rit., in *Asculana in Apulia*, 6 Mart. 1610.

(6. Protonotarii titulares post abbates, et non supra, sedere debent. Sac. congregatio Rituum, in *dicta Asculana in Apulia*, 6 Martii 1610.

(7. Protonotarii titulares tam in sessionibus in Ecclesia, quam in processionibus debent cedere locum digniorem officialibus episcopi et dignitates obtinentibus, et canonicis ecclesiarum cathedralium. Sac. congreg. Rit., in *causa Castellæ et Legionis*, 30 Aprilis 1604; Clemens VIII, constitut. incip. *Decet Romanum*.

(8. Protonotarii titulares neque supra, neque inter canonicos locum habere debent. Sacra congregatio, in *Spoletana Terræ Casciæ*, 23 Martii 1619.

(9. Protonotarii titulares in conservatores deputari possunt. Sac. cong. Conc., de anno 1630, apud Barbosam, in *Summa const. Apost.*, verb. *Protonotarius titularis*, num. 18.

(10. Protonotarius titularis in habitu clericali incedens, tam in civilibus quam in criminalibus causis fori privilegio gaudet, quamvis non sit ascriptus servitio alicujus ecclesiæ. Sacra cong. Concilii, in *Toletana*, 27 Mart. 1632.

(11. Protonotarius titularis ex privilegio in civilibus est exemptus a jurisdictione ordinarii quoad causas excedentes summam xxv ducatorum, Leo X, const. 10, incip. *Regimini*; concil. Lateranen. v, sess. xxiv, *Dereformat.*, cap. 11, non derogavit privilegiis protonotariorum, nisi in causis criminalibus, prout declaravit sac. cong. ejusdem Concilii, in *Papien.*, 14 Decembris 1630; apud Barbosam, supra conc. Trid., *loc. cit.*, num. 2, et in *Summa, loc. cit.*, num. 3.

(12. Protonotarius ut dignitas non potest præparare abacum, dum celebrat more prælatorum. Sac. cong. Rit., in *Comaclen. et Neocastren.*, 21 Augusti 1601.

(13. Protonotarius titularis non participans potest apponere pileum super insignibus, et habere anulum, dum celebrat, dummodo non cum Gemma. Sac. congreg. Rit., in *d. Comacl. et Neocastren.*, 21 Augusti 1601; apud Cordubam, in *Prax. dispens. Apostolicar.*, lib. v, cap. 6, num. 52; Barbosa, in *Summa decis. Apostol.*, verb. *Protonotarius titularis*, num. 6; Pitton., *Constitut. et decis. ad canonicos*, num. 119.

(14. Unde quamvis protonotarii titulares non possint in missa gestare anulum cum Gemma, ut censuit sac. cong. Rit., in *d. Comaclen. et Neocastren.*, et alias, die 13

Februarii 1625, et 20 Novembr. 1620; apud Pitton., *loc. cit.*, num. 459; ex Gavant., his verbis: « Annulli usus prohibetur protonotariis non participantibus, doctoribus quibuscunque, canonicis cathedralium; » tamen die 4 Augusti 1663. (15. Ead. sac. cong. Rit.; apud eundem Pitton., *loc. cit.*, num. 722, ex eodem Gavant. statuit, ut sequitur: « Possunt canonici missam celebrare cum annulo aureo, et de rigore uti, sed sine gemma et sine aliqua effigie. »

(16. Protonotarii titulares possunt concionari cum mantelleta et rochetto. Vide verb. *PRÆDICATOR*, num. 93.

(17. Protonotarius incedere potest cum habitu prælativum, et suum retinere locum in choro. Sac. cong. Rit., in *burgi Sancti Sepulcri*, 22 Aug. 1722, teste Ursaya, in *Miscell.*, primo littera C, n. 36.

(18. Alia, quæ concernunt protonotarios canonicos. Vide verb. *CANONICUS*, art. 9, a num. 81 ad 90, ad *Resolutiones sac. cong.*, in nostro relatas tom. VIII.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(19. Protonotarii de quibus hic agitur, creari possunt non solum a Papa, sed et a legatis de latere, aliisque, quos recenset Rigant., in *Commentar. ad regul. cancellar.*, regul. 1, § 4, numer. 45, et quidem etiam in Urbe, cum agatur de actu voluntariæ jurisdictionis, qui ubique locorum etiam in Urbe, Summo Pontifice non absente, exerceri potest; Ventriglia, in *Prax.*, part. 1, adnot. 26, n. 15; Rota, *cor. Puteo*, decis. 162, lib. 1. Confer etiam Rigant., *ib.*, n. 137 et seq.

(20. Omnium autem horum protonotariorum beneficia sunt reservata vigore Extravagantis, *Ad regimen et Regulam prim. cancellar.* Confer Rigant., *ubi supra*, num. 46 et plur. sequent., ubi quid in Germania, tum quid in Polonia servetur, quoad reservationem hanc.

(21. Ut autem locum sibi vindicet hæc reservatio, debet protonotariatus probari, et quidem *plene et concludenter*, sive agatur de ea probanda favore S. Sedis, sive favore protonotarii. Præsertim si ex capite protonotariatus induci prætendatur reservatio contra reum et possessorem beneficii, atque in ea per provisum Apostolicum reponatur principale fundamentum gratiæ tendentis ad irritam declarandam præcedentem collationem ordinarii; Riganti, *loco citato*, num. 61 et plur. sequent., ubi et de concludentibus modis ipsum probandi agit examinatque, an per testes probari ipse valeat.

(22. Quæstionis etiam est, an necessaria sit acceptio protonotariatus, ad effectum reservationis. Vide et de ea eundem Riganti, *eodem loc.*, a n. 75 ad plur. seq.

(23. Convenit vero inter omnes, quod beneficia protonotariorum sint reservata, etiamsi ii fidei professionem, et fidelitatis juramentum non emiserint, tum propria insignia non assumpserint. Rot., *cor. Caprar.*, decis. 131, n. 10. et seq., et in *Segobien.*

Beneficii, cor. Lancett., decis. 1292, n. 8, cor. Crisp., § Quinto.

(24. Quinimo, et reservata sunt beneficia illius qui fuit protonotarius *de facto* et non *de jure*; maxime si publice et palam se gesserit uti protonotarius, nam sicuti sustinetur actus ab eo gesti, ita illius beneficia

PRUDENTIA.

Vide verb. VIRTUS, n. 96.

PSALMUS, PSALTERIUM.

SUMMARIUM.

1. Psalmus quid sit? — 2. Psalterium quid sit. — 3. Psalterium ad quid antiquitus inservierit, et ad quem usum fuerit deinde translatum? — 4. Apud ecclesiasticos pro psalterio intelligitur liber psalmodum. — 5. Psalterii versus, etsi in nostra lingua sine metro procedant, apud Hebræos tamen sunt versus metrici ex pedibus lyricis. — 6. Quisnam fuerit psalmodum auctor? ad num. 10. — 11. Liber Psalmodum seu Psalterium constat ex cl. psalmis, cujus numeri assignantur mysticæ rationes. — 12. Psalmodum alii sunt invitoriales, alii penitentiales, et alii graduales. Invitoriales est unicus. — 13. Penitentiales sunt septem maxima utilitate a penitentibus lecti seu recitati. — 14. Cur psalmi penitentiales sint septem? — 15. Graduales numero sunt 15, et cur dicantur graduales. — 16. Psalmodum et hymnorum cantus fuit in usu a tempore apostolorum. — 17. An jam etiam a tempore apostolorum fuerit in usu alternus psalmodum cantus? Et quis inter Latinos invexerit in Ecclesiam alternum eorum cantum? — 18. Sanctus Damasus Papa decreto generali firmavit alternum psalmodum cantum et communem fecit toti Ecclesie, statuens insuper, ut in finem cujuslibet psalmi diceretur *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto*, etc. — 19. Psalmi uti modo recitantur in divino officio, a quo fuerint sic partiti et distributi? — 20. Cur decem, et octo psalmi sint constituti et distributi in Matutinis Dominicarum? — 21. Cur duodecim constituti et distributi in Matutinis feriarum. — 22. Cur novem constituti et distributi in Matutinis festorum Domini et Matutinis de sanctis? — 23. Cur quinque in Laudibus: et quare dicantur quinque, licet vere sint octo? — 24. Psalmi Laudum dicuntur quinque, licet quartus sit proprie canticum, et cur? — 25. Ex dictis quinque Laudum psalmis duo mutantur in Dominicis a Septuagesima usque ad Dominicam Palmarum inclusive et cur? — 26. In Laudibus ferialis officii per annum cur primus psalmus sit *Miserere*, et varietur secundus? — 27. In Laudibus qualibet die hebdomadæ loco quarti psalmi ponitur unum canticum, et cur? — 28. Canticum

(1. Psalmus vox est Hebræa, significans *cantum, oden, hymnum*; Beyerlinck, in *Theatro vitæ humanæ*, verb. *Psalmus*, litt. E. Unde apud ecclesiasticos scriptores psalmus intelligitur canticum sacrum, sive Dei laus metricè scripta, sive solo ore, sive instrumento decantata. Quamvis psalmus generice captus etiam de profanis cantionibus, et quæ ad quodcumque musicum instrumentum recitantur, accipiatur. Idem, *ibidem*

(2. Psalterium dicitur *Vas musicum decem chordarum*. Tostat., *Comment. in I Paralipom.*, pag. 297, col. 1. Unde Scriptura sæpius Psalterii decem chordarum meminit.

sunt reservata. Rigant., *loco toties memorato*, n. 123 et plur. seq.

(25. Protonotariatus vero, qui concedi solet comitibus domus Sfortiæ, reservationem non inducit. Nec eum admittit secretaria brevium.

quid significet? — 29. Laudes cur sic dictæ: et cur canticum in ipsis sumatur pro psalmo? — 30. Psalmus quid sit? — 31. Canticum quid sit? — 32. In prima Dominicis diebus per annum, et feriis, Sabdato excepto, recitantur quatuor psalmi, et cur? — 33. In festis autem totius anni et Dominicis tempore paschali recitantur tantum tres, et cur? — 34. In Tertia, Sexta et Nona recitantur tres psalmi, et cur? Et quare pro Prima, Tertia, Sexta et Nona simul recitentur psalmi duodecim. — 35. Dicti divinarum Horarum psalmi a *Beati immaculati in via* usque ad *Principes persecuti sunt me gratis*, non sunt revera distincti psalmi, sed potius unicus tantum psalmus distributus in plures partes, quarum quælibet ex 16 versibus est constituta, et cur? — 36. In Vesperis quinque recitantur psalmi, et cur? — 37. In completorio quinque recitantur psalmi, et cur? — 38. Si dividantur omnes psalterii psalmi per horas, ad Matutinum recitantur in tota hebdomada 91; ad Laudes 13; ad Vesperas 35; ad alias horas 11; qui omnes simul faciunt cl. quibus constat Psalterium. — 39. Psalterium, quo utitur Romana Ecclesia, est ex translatione S. Hieronymi, et differt a psalterio translationis LXX interpretum, quod adhibetur Romæ in *Æde Vaticana S. Petri*. — 40. Unde psalterium exceptum ab officio divino a S. P. N. Francisco est illud translationis LXX Interpretum. — 41. Ultra supradictos cl. psalmos habentur in Breviario septem cantica distributa et posita in unaquaque die hebdomadæ loco quarti psalmi Laudum, et assignantur. — 42. Ex Evangelio habentur in Breviario alia tria cantica, nempe *Magnificat* pro Vesperis, *Benedictus* pro Laudibus, et *Nunc dimittis* pro Completorio. — 43. Etiam varii psalmi prænotantur in psalterio cum titulo *Cantici*, et alii cum titulo *Psalmus cantici*. — 44. Assignatur in quibus differant psalmus canticum, psalmus cantici, canticum psalmi et hymnus? — 45. Psallendi ordo sequendus quem tenet Ecclesia metropolitana. — 46. Psalmi vulgares non possunt in ecclesia recitari. — 47. Psalterium B. M. V. constans ex cl. *Ave Maria* est cum indulgentiis concessum a Sixto IV. — 48. Psallendi debitum omnibus in choro incumbit.

Hoc decachordum Psalterium pulsatur a parte inferiori, et reddit sonum a superiori; et Hebraice vocatur *nablum et psalterium*; Græce *organa*. Tostat., in *Genes.*, fol. 44, col. 2.

(3. Psalterium, ut opinatur Euthymius apud Beyerlinck, *loc. cit.*, antiquitus mulcendo grægi serviebat. At David ejus usum sapienter ad Dei cultum transtulit, cantoresque instituit, quod primum fecit in translatione aræ ex domo Obededom, *I Paralipom.* xv. (4. Unde usus invaluit, quod apud ecclesiasticos pro Psalterio intelligatur liber Psalmodum, juxta illud *Luca* xxix, 42: *David dicit in libro Psalmodum*, et illud

Actor. 1, 20: Scriptum est enim in libro Psalmodum.

(5. Psalterii versus, etsi in nostra lingua sine metro procedant, apud Hebræos tamen versus metrici sunt ex pedibus lyricis, juxta illud:

Psalterium lyriçi composuere pedes.

Et dicuntur pedes lyrici, quia ad lyram concinentem dicebantur, scilicet citharis, organis et musicis instrumentis. Tostat., in *Genes.*, fol. 44, col. 1.

(6. Quoad Psalmodum auctorem seu auctores, varii varia sentiunt. Ludovicus enim Vives, in cap. 14, lib. xvii, *De civitat.*, asserit ante Origenem nullum fuisse dubium apud Judæos, Davidem omnium Psalmodum esse auctorem. Postquam vero Origenes summa sua eruditione cepit ostendere quæcumque in prophetis, maxime in Psalmis contenta, ad Christum jam natum pertinere, Judæi talibus convicti fortissimis argumentis ad novas opiniones veteribus suorum magistrorum contrarias confugerunt: alii solum illorum Psalmodum; qui ejus nomine inscribuntur, auctorem Davidem asserentes; alii novem solummodo ab eo conscriptos, cæteros vero ab illis, quorum nominibus prænotantur, fuisse dictatos, sustinentes: inde factum est, ut etiam sacri interpretes Christiani in varias abierint sententias. Sanctus enim Augustinus, Theophylact., Euthymius, et hos secuti Emmanuel Sa, Mariana, et alii apud Tirinum, præf. in *I. Psalmodum*, volunt solum Davidem omnium Psalmodum fuisse auctorem. Et de facto sanctus Augustinus, l. xiv, *De Civitate Dei*, cap. 17, sic expresse dicit: « Mibi credibilis videntur existimare, qui omnes illos centum quinquaginta Psalmos Davidis operi tribuunt. » Et quamvis ipse sanctus Augustinus, t. IX *impressionis Lugdunensis de anno 1664, in expositione tituli primi Psalmi* dicat, « Non enim omnes psalmi a David editi sunt. . . David ergo solus novem psalmos ore proprio cecinit: » hæc aliena manu in textum Augustini irrepsisse eruditi animadvertunt, ut notat Calmet, in *Dictionario sacræ Scripturæ*, verb. *Psalmi*, vers. *Hæc pro Davide*. Et quod solus David omnium sit auctor Psalmodum deducit Cassiodorus, Præf. in *Psalm.* ex constanti usu et traditione Ecclesiæ, ibi: « Usus Ecclesiæ catholicæ Spiritus sancti inspiratione generaliter, et immobiliter tenet, ut quicumque eorum cantandus fuerit, lector aliud prædicare non audeat, nisi psalmos David. » Quod et tenet Theodoretus, Chrysostomus, et alii Præf. in *Psalm.*, et Gavant, tom. II, sect. 5, cap. 8, n. 4, vocat sententiam hæc communioem. Imo S. Philastrius, hæresi 126, inter hæreticos reputat, qui secus senserit.

(7. Et hanc sententiam de solo Davide omnium auctore Psalmodum colligunt supradicti ex variis Scripturæ locis, et in primis ex *II Regum*, xxiii, 1, ubi David ipse hæc de se prodit: *Dixit David filius Isai . . . egregius Psaltes: Spiritus Domini locutus est per me*. Item ex *II Paralipomenon*, vii,

6, ubi expresse dicitur: *Sacerdotes autem stabant in officis suis et levitæ in organis carminum, quæ fecit David ad laudandum Dominum, quoniam in æternum misericordia ejus, hymnos David canentes per manus suas*. Et variis aliis Veteris Testamenti relictis textibus, in Testamento Novo *Luca*, xx, 42, aperte dicitur: *David dicit in libro Psalmodum*, et concordant *Matth.* xxii, 43, et *Marc.* xii, 36.

(8. Contrariam sententiam, nempe non omnium psalmodum auctorem esse Davidem, defendunt sanctus Hieronymus, Hilarius, Tostatus, Tirinus, et alii plures dicentes varios psalmos a variis prophetis compositos fuisse, iis nempe, qui in Titulis subinde prænotantur, v. g. Asaph, Moyses, Ethan, Eman, Idithun, et tribus filiis Core, sed plures a Davide; quos deinde Esdras simul omnes in unum volumen compegit et incepit esse liber Psalmodum. Et revera sanctus Hieronymus, *Epist. ad Cyprianum* diserte pronuntiat: « Scimus errare eos, qui psalmos omnes David arbitrantur, et non eorum, quorum nominibus inscripti sunt. » Et distinctius *Epist. ad Sophronium* scribit: « Psalmos omnes eorum testatur auctorum, qui ponuntur in titulis, David scilicet, Asaph et Idithun filiorum Core, Eman, Esraïtæ, Moyses et Salomonis, et reliquorum, quos Esdras primo volumine comprehendit. » Et sanctus Hilarius, Præf. in *psalm.* et *comment. in psalm.* cxxxii, expresse dicit: « Absurdum est psalmos David dicere vel nominare, cum ibi auctores eorum ipsis inscriptionum titulis commendantur; » et Tostatus, Præf. in lib. *Regum*, q. 20, vers. *Respondendum est de psalmis*, ait: « Quamquam David fecerit quosdam psalmos, tamen non omnes, feruntur enim fuisse decem auctores Psalmodum. » Quod et clarus dicit in cap. xxii *Matth.*, q. 340. Et Tirinus, Præf. in lib. *Psalm.*, probabiliorē hanc vocat sententiam, quia in fine psalmi lxxi, desinere dicuntur psalmi Davidis, ibi: *Defecerunt laudes filii Jesse*, et mox subnectuntur psalmi Asaph prophetæ, ut patet in titulo psalmi lxxii. Et *II Paralipomen.* xxix, 30, præcepit Ezechias levitis, ut cantent psalmos non modo Davidis sed etiam Asaph: *Præcepitque Ezechias et princeps levitis ut laudarent Dominum sermonibus David et Asaph videntis*.

(9. Unde quamvis difficile sit in hac ancipiti materia quidquam certi statuere, tamen probabilior est, Davidem solum non omnium psalmodum esse auctorem, sed et alios, qui in eorum titulis prænotantur. Hinc ad Scripturas et auctoritates pro prima sententia adductas, quibus videtur innui Davidem unicum esse psalmographum, respondetur, quod ipsi totum Psalterium videtur tribui, eo quod ipse plures ediderit psalmos, quam aliquis aliorum auctorum, imo quam omnes alii simul, ut vult Tostatus, in *Matth.* xxii, q. 346. Quemadmodum Ciceronianarum Epistolarum volumen, etsi aliorum plurimorum Epistolis ad eum scriptis constet, uni tamen Ciceroni, cujus est ma-